

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОДЕСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Банківська справа»
(назва освітньої програми)

на тему: «БАНКИ В СИСТЕМІ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ»

Виконавець: студентка ФФБС
Локтіонова І.О.
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:
К.е.н., старший викладач (науковий
ступінь, вчене звання)
Деркач Ю.Б.
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА-2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Валютне регулювання є досить динамічним явищем, як національної економічної системи, так і світової. Валютна політика повинна сприяти розвитку зовнішньоекономічних відносин між країнами. Наразі Україна перебуває на шляху інтеграції до Європейського Союзу. Нещодавно цей вектор її розвитку був закріплений на конституційному рівні. Європейська інтеграція — складний і довготривалий процес у різних сферах, зокрема, у валютній. Ратифікувавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Україна взяла на себе зобов'язання зі зміни моделі системи валютного регулювання та створення умов вільного руху капіталу. На виконання зазначеного зобов'язання у 2019 році в Україні було розпочато процес лібералізації системи валютного регулювання. Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 року скасовує низку неактуальних обмежень, визначає правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та нагляду, декларує значну лібералізацію валютних операцій та руху капіталу. Можна із впевненістю стверджувати, що прийняття змін у сфері валютного обігу буде сприяти розвитку української економіки та бізнесу. У спішне реформування системи валютного регулювання вимагає розробки єдиної довгострокової валютної політики, яка має бути сформована на підставі глибокого теоретичного аналізу валютних відносин, інструментів регулювання, узагальнення міжнародного досвіду вирішення цього питання. Окрім цього, важливим є аналіз вже здійснених протягом першого етапу кроків щодо послаблення обмежень на рух капіталу, який допоможе визначити ризики для макроекономічної ситуації та забезпечити створення передумов для переходу до наступного етапу лібералізації.

Мета дослідження — характеристика та аналіз системи валютного регулювання в Україні на сучасному етапі, розробка практичних рекомендацій щодо перспектив її розвитку в умовах подальшої лібералізації з урахуванням закордонного досвіду.

Завдання дослідження:

- описати загальну характеристику системи валютного регулювання
- дослідити місце банків в системі валютного регулювання держави
- проаналізувати стан валютного ринку України та валютні операції банків
- запропонувати шляхи удосконалення банківського законодавства з валютних операцій;
- обґрунтувати доцільність запропонованих заходів щодо удосконалення валютного нагляду банків.

- **Об'єкт дослідження** - суспільні відносини, що складаються у процесі функціонування системи валютного регулювання України

- **Предмет дослідження** - система валютного регулювання в Україні та її характеристика

- **Методи дослідження.** У процесі дослідження використовувались наступні методи:

теоретичного узагальнення та систематизації – при уточненні та обґрунтуванні понятійного апарату; аналізу та порівняння – при характеристиці системи валютного регулювання та її елементів; системного та порівняльного аналізу - при дослідженні динаміки, тенденцій і проблем становлення та розвитку} валютного ринку в Україні; аналогії та порівняння — при вивченні зарубіжного досвіду лібералізації валютного регулювання; діалектичний та системний методи при обґрунтуванні пропозицій щодо розвитку системи валютного регулювання в умовах лібералізації.

Інформаційна база дослідження. Статистичну та фактологічну основу дослідження складають закони України, постанови та декрети Кабінету Міністрів України, укази Президента України, нормативні документи Національного банку України, банківських установ, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з валютного регулювання, довідково-інформаційні матеріали розміщені в мережі Інтернет.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (72 найменування). Загальний обсяг роботи становить 83 сторінок. Основний зміст викладено на 75 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 15 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи *«Теоретико-методологічні аспекти діяльності банків в системі валютного регулювання»* досліджено характеристику системи валютного регулювання, визначено місце банків в системі валютного регулювання держави. Також проведено дослідження законодавства, що регулює валютні відносини в Україні. За результатами проведеного дослідження у першому розділі зроблені наступні висновки: запровадження ліберальної системи валютного регулювання призвело до таких трансформацій валютних обмежень: деякі з них були повністю скасовані (індивідуальні ліцензії на здійснення валютних операцій; обмеження на дострокове погашення зовнішніх зобов'язань; реєстрація зовнішніх запозичень; обов'язкове резервування гривні для купівлі іноземної валюти; обов'язковий продаж валютної виручки), для інших були збільшені порогові значення (як суми - перекази іноземної валюти за кордон без відкриття рахунку та купівля банківських металів; строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту).

У другому розділі *«Практичні засади функціонування банків у системі організації валютних відносин»* надана оцінка стану валютного ринку України, проведений аналіз валютних операцій комерційних банків. В даному розділі розкрито питання практичного застосування центральним банком інструментів валютного регулювання.

У третьому розділі *«Перспективи вдосконалення діяльності банків в оновленій системі валютного регулювання»* надана оцінка валютної лібералізації в розвинутих країнах та країнах, що розвиваються. Дослідивши зарубіжний досвід валютного регулювання, зроблено наступний висновок: одним із необхідних напрямів удосконалення чинного валютного законодавства, на нашу думку є чітке послідовне визначення й окреслення валютних операцій резидентів і нерезидентів, які потребують ліцензування. Регулювання трансграничного руху іноземного капіталу є сьогодні необхідною умовою збереження середньострокової

макроекономічної та мікроекономічної стабільності в економіці з відносно високими темпами інфляції, наявністю значного диференціалу відсоткових ставок, певних економічних та політичних ризиків.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі.

Дослідження становлення та сучасного стану системи валютного регулювання в Україні, перспектив її розвитку в умовах лібералізації дозволило зробити наступні висновки:

1. Серед науковців відсутнє єдине розуміння поняття «валютне регулювання». На підставі виокремлення основних підходів до тлумачення даного поняття уточнено визначення валютного регулювання, яке розглядається як один з видів державного регулювання, що реалізується через комплекс заходів впливу (адміністративно-правових та економічних) на поведінку учасників міжнародних та внутрішньодержавних валютних відносин, і здійснюється з метою ефективного функціонування національної валютної системи відповідно до принципів та тенденцій розвитку світової валютної системи, забезпечення стабільності валютної сфери та економічної безпеки держави.

2. Система валютного регулювання — це сукупність організаційних, нормативно-правових та інструментарних елементів, об'єднаних спільними принципами, цілями та завданнями, що спрямовані на забезпечення ефективного функціонування національної валютної системи і стабільного економічного розвитку через регламентацію поведінки учасників міжнародних та внутрішньодержавних валютних відносин. До складових системи валютного регулювання віднесено принципи, цілі та завдання, об'єкт, суб'єктів, нормативно-правову базу, порядок та умови здійснення валютних операцій і комплекс інструментів.

3. Визначено, що система валютного регулювання базується на принципах які забезпечують її ефективність та визначають напрями подальшого розвитку Цілі валютного регулювання визначаються валютною політикою держави і реалізуються через виконання чітко визначених завдань, основним серед яких є створення умов функціонування валютного ринку та діяльності учасників валютних відносин ' '

4. Визначено, що до суб'єктів валютного регулювання належать Верховна Рада України, Національний банк України та Кабінет Міністрів України. Головним суб'єктом валютного регулювання є Національний банк України, який шляхом видання відповідних нормативно-правових актів визначає умови функціонування валютного ринку та порядок здійснення валютних операцій. Кабінет Міністрів України має дуже обмежені повноваження у сфері валютного регулювання, які мають допоміжний до повноважень Національного банку України.

5. Установлено, що здійснення валютного регулювання є неможливим без застосування його суб'єктами комплексу інструментів які залежно від характеру впливу поділяються на адміністративно-правові (валютні обмеження та валютні позиції) та економічні (валютні інтервенції, дисконтна політика та диверсифікація валютних резервів).

Основним адміністративно-правовим інструментом валютного регулювання визначено валютні обмеження. Незважаючи на домінування економічних інструментів, використання

адміністративно-правових методів може бути обумовлено об'єктивними причинами, зокрема, наслідками валютних криз чи неспроможністю економічних заходів вирішити проблеми валютної сфери.

6. Нова система валютного регулювання в Україні базується на валютному законодавстві, що замінило сукупність неузгоджених, застарілих та заплутаних нормативно-правових актів. До системи валютного законодавства входять Закон України «Про валюту і валютні операції» та вісім основних постанов Правління Національного банку України.

7. Стрижнем сучасної системи валютного регулювання є нові принципи валютного регулювання: свобода здійснення валютних операцій; ризикоорієнтованість, прозорість, достатність та ефективність валютного регулювання; самостійність та ринковість валютного регулювання. Як системоутворюючі та векторальні фактори вказані принципи слугують основою новел валютного законодавства та визначають їхній зміст, водночас, залишаючи законодавцеві простір для запровадження подальших важливих змін.

8. Установлено, що нова система валютного законодавства України характеризується дерегуляцією порядку проведення валютних операцій, зокрема поточних та тих, що пов'язані з прямими іноземними інвестиціями. Незважаючи на вжиті позитивні заходи, низка валютних обмежень продовжує свою дію. Установлено, що змінився характер і порядок застосування валютних обмежень - тепер вони розглядаються як виняткові та тимчасові заходи.

9. Був проведений аналіз стану операцій на валютному ринку за останні 5 років. На підставі проведеного аналізу, можемо констатувати, що Закон України "Про валюту та валютні операції" забезпечує просте, прозоре і несуперечливе валютне регулювання та свободу проведення валютних операцій, що підтверджує зростання обсягу валютних операцій за 2019 - 2020 роки.

9. На підставі вивчення міжнародного досвіду встановлено, що успішність валютної лібералізації залежить, зокрема від темпів її проведення та економічного становища держави.

10. Установлено, що лібералізація руху капіталу повинна супроводжуватися створенням стійкої фінансової системи та проведенням виваженої макроекономічної

11. На основі вивченого міжнародного досвіду та результатів дослідження особливостей здійснюваних Національним банком України кроків протягом першого та другого етапів лібералізації, ми пропонуємо наступне:

- перед наступним етапом лібералізації провести комплексне експертне дослідження стану фінансового ринку, грошово-кредитної та курсової політики Національним банком України (за потреби залучити експертів, зокрема міжнародних);

- не знімати обмеження на проведення операцій пов'язаних з рухом капіталу, прийняття законів, які забезпечують надійність та ефективність фінансового сектору, а також запобігають відпливу капіталу за межі України;

- доповнити Закон України «Про валюту та валютні операції» положеннями, які б гарантували, що деякі валютні обмеження попередньої системи валютного регулювання не будуть скасовані Національним банком України до набрання чинності вищезгаданими законами;

- розроблення Національним банком України методики з обґрунтування запровадження, продовження строку дії та скасування заходів захисту. Така методика дозволить визначити ефективність та доцільність застосування конкретного заходу захисту;

- доповнити Закон України «Про валюту та валютні операції» положеннями, що

визначали б правовий режим (з валютними обмеженнями чи без) здійснення операцій, пов'язаних з рухом капіталу залежно від його виду: прямі іноземні інвестиції, іноземні портфельні інвестиції, кредитні операції між резидентами і нерезидентами, операції з іноземними активами резидентів України.

- виключити з переліку заходів захисту обмеження на здійснення поточних валютних операцій.

Необхідно вжити заходів щодо підвищення рівня розвитку економічних відносин. Позитивне введення лібералізації регулювання валютних відносин є необхідністю задля запобігання високого рівня інфляції та забезпечення стабільного курсу гривні як в Україні, так і за її межами.